

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיא
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: תשעת הימים

ההפטר: "שמעו דבר" (ירמיה ב)

פרשת מטות מסעי

"ויעל אהרן הכהן אל הר הזר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי"

באחד לחודש" (לד, לה)

סיבב הקב"ה שתהא פטירת אהרן בראש חודש אב ולא בחודש אחר וכל כך למה? כיון שהיה גלוי וידוע לפניו יתברך שבחודש זה יחרבו בתי המקדש הראשון והשני, ובכל שנה ושנה עורר דבר זה קטרוג על עם ישראל, לכן הביא להם את "התרופה" שע"י שיזכרו באהרון הכהן שהיה כל כולו סמל לשלום שהיה "אוהב שלום ורודף שלום" ומשכין שלום בין אדם לחברו ידבקו במידותיו התרומיות ויהיה זה תיקון לסיבה שגרמה לחורבן בית המקדש השני שנחבר בעוון שנאת חינום ותיקונו באהבת חינום ולהרבות שלום בין אדם לחברו!

(אמרי נועם לרה"צ יורם אברג'ל זצוק"ל ח"א עמ' שצב)

"וַיָּצֵא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן וְאַתֶּם הָאָרֶץ

אֲשֶׁר תִּפְּוֹל לָכֶם בְּחֻלְהָ אֶרֶץ כְּנָעַן לְבָבֹלְחָתָהּ" (לד, ב)

לעולם תחול פרשת מסעי שבה מזכרים גבולות ארץ ישראל ומינויים של האנשים שהיו אחראים על חלוקתה לשבטים בעיצומם של ימי בין המצרים שבהם אנו אבילים על חורבן שני בתי המקדש, לרמז לנו שאל לנו להתייאש חלילה מן הגלות הארוכה אלא להאמין בלב שלם כי בקרוב ממש בוא יבוא זמן הגאולה וישובו כל עם ישראל מן הגלות לארץ ישראל הקדושה.

(אמרי נועם שם ח"א עמ' שצ)

אחים מנפש

מעשה שהיה

שמי שמואל, אני בן 13 ומתגורר בקונטיקט שבארצות הברית.

יש לי אח, ישראל שמו ואנחנו זוג תאומים לא זהים בכלל, אחד מאיתנו גבוה והשני נמוך, אחד עם שיער כהה והשני עם שיער בהיר, אחד שמנמן והשני רזה. ויש עוד הבדלים שהם לדעתי המשמעותיים מכולם, ישראל הוא ילד חרוץ בלימודים, מקובל בחברה, ספורטאי מצטיין וראש וראשון לכל התארגנות ואני... ההיפך הגמור, קשה לי בלימודים כל העניין של הלימודים כבד עלי, הציונים שלו תמיד ראשונים בכיתה ושלי אחרונים. בחברה רוב הסיכויים שאף אחד לא היה מתייחס אלי והייתי נותר בודד אך המזל שלי ששמואל, אחי התאום לא נותן לזה לקרות, הוא לא יארגן שום דבר בלי לשתף אותי, לא יצא עם חברים בלעדי ואם אני מתעכב קצת בבוקר ואני אומר לו שיצא שלא יאחר בגללי הוא אומר לי: "שמואל... תזדרז ונצא לאוטובוס הבא", ואני מתמלא אליו באהבה והערכה וחושב כמה הוא מפסיד בגללי. נהוג אצלנו לצאת בקיץ במסגרת בית הספר למחנה הנמשך בין לחודש חודשיים. ההורים יוצאים לבד ומגיעים מידי פעם לבקר.

המחנה מתחלק לרמות, חודשיים לפני המחנה מתקיימים מבחנים שעל פיהם מחלקים את הילדים

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שעות קיץ * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:32-8:34

כניסת שבת: 7:30 יציאת שבת: 8:20 יציאת ש"ס ר"ת: 9:15

מועדים סי' ה ס"ט. טפטים יש להחמיר שלא להדביקם (ולקויי סובע שמחות ח"א עמ' רפ, ק. ולקויי ח"ב עמ' תשגל שו"ת דבני בניהו לגר"ב ליון ח"ב עמ' עו, נהיב המלוות לגר"י בר-שלוש עמ' רה ועוד) ומותר לעשות מעקה ואפילו בתשעה באב עצמו שיש בזה מצוה למנוע סכנה (בא"ח דברים ס"ג).

ב. אסור לתפור, לגזור, לסרוג בגדים חדשים וכן לא לתפור נעלים חדשות אבל מותר לתקן בגד או נעל שנקרעו [או כפתור שנפל (חז"ע עמ' רז)]. ונוהגים שלא לקנות בגדים או נעלים חדשות (שו"ע ס"ז מוהרמ"א, בא"ח ס"ז י) מ"מ במקום הפסד ממון מותר (בא"ח ס"ב) ומותר לקנות נעלים חדשות של בד או גומי לצורך תשעה באב [וטוב שיעלם זמן מועט קודם תשעה באב, כדי שלא יחדשם בתשעה באב] (תורת מועדים ס"ג).

ג. נוהגים שלא לאכול בשר [עוף ובקר] בכל תשעת ימים אלו, ומנהג ירושלים והספרדים להקל לאכול בשר בראש חודש עצמו (חז"ע ארבע תעניות עמ' קסט).

בכלל המנהג לא לאכול בשר, אין לאכול גם תבשיל שבושל בו בשר אף על פי שאין כבר בשר, אבל מרק שנעשה מאבקת מרק עוף בשרי, מותר (חז"ע עמ' קעל).

ד. בסעודת מצוה [כגון: סעודת ברית מילה (בזמנה או מיד שנתרפא התינוק) (חז"ע עמ' קא), פדיון הבן, בר מצוה שנערך בזמנו, סיום מסכת שרגילים לעשות סיום בסעודה] מותר לאכול בשר וכן אם ברך בטעות על בשר טעם קצת [כדי שלא תהא ברכתו ברכה לבטלה], וכן חולה אפילו אין בו סכנה [או שנתרפא ועודנו חלוש] (חז"ע עמ' קג). ומעוברות ומיניקות הסובלות מחולשה מותרות באכילת בשר (תורת מועדים סי' ה ס"ג-ס"ה).

ה. מותר לתת לקטנים עד גיל 13 לאכול בשר גם אחרי ר"ח אב [למעט תשעה באב כולל סעודה מפסקת] בפרט אם הוא קטן שלא בריא כל כך (חז"ע עמ' קל) וטוב להחמיר מגיל 12 ויום אחד (קס).

ו. האוכל אחר השבת משיירי הבשר שנשארו לו מסעודת שבת יש לו על מה לסמוך, ובפרט אם אוכלם בסעודה רביעית, והוא רגיל לאכול בשר בסעודה זו (חז"ע עמ' קעו). ואפשר ליתנם לקטנים כאמור בסעיף ה']. ומותר לטעום בערב שבת מתבשילי הבשר שמבשלים לכבוד שבת (חז"ע עמ' קעה).

ז. יש נוהגים שלא לשתות יין [אבל שאר משקאות חריפים מותרים] מיום ר"ח, ויש נוהגים רק בשבוע שחל בו תשעה באב, מ"מ מותר לשתות יין של הבדלה (שו"ע סי' תקנ"א ס"ח-ט) אבל בכמה קהילות ספרד נהגו להקל בשתיית יין אף בשבוע שחל בו תשעה באב וכן הוא מנהג ירושלים להקל והמחמיר תבוא עליו ברכה (ולקויי מועדים עמ' תקעד, תורת מועדים, סי' ה ס"ט).

ח. הספרדים נוהגים שלא לשאת אישה מראש חודש (שו"ע סי' תקנ"א ס"ב).

ט. זמן זה הוא זמן סכנה והעת מסוגל לרעה ח"ו ולכן כדאי להימנע מלרחוץ בים ובברכות (מקור חיים תקנ"א סי' ז) ולהיזהר שלא לערוך טיולים במקום סכנה (מש"א חיים לר"ח פאליג' קדה חמד סי' א) והמורה וההורים צריכים להיזהר שלא להכות את הילדים בימים אלו (שו"ע סי' תקנ"א ס"ה) וכן ניתוח שלא דחוף יש לדחות לאחר תשעה באב (חז"ע תעניות עמ' קכה).

י. השנה שתשעה באב חל ביום שבת ונדחה ליום ראשון אין דין "שבוע שחל בו תשעה באב" לכל דיניו (שו"ע סי' תקנ"א ס"ד חז"ע עמ' רכג). ולכן:

* אע"פ שמותר להסתפר ולהתגלח כל השבוע שלפני תשעה באב, טוב להחמיר לעניין תספורת הראש שלא להסתפר בשבוע שלפניו [מ-ג' באב עד ח' באב] (הליכות עולם ח"ב עמ' קמג) ונכון להחמיר לפחות שלא להסתפר בערב שבת (חזון) [יום שישי] (חז"ע עמ' רכד בהעמות, מועד לכל חי לגר"ח פאליג' סי' י/כה) אבל לעניין גילוח הזקן למי שרגיל בכך ונגרם לו צער ממניעתו, אינו צריך להחמיר בזה בפרט כשעושה כן לכבוד שבת (הליכות עולם לגר"ע יוסף ח"ב עמ' קמג).

ובעלי הברית [מוהל, סנדק, אבי הבן] מותרים להסתפר ביום המילה, בימים אלה (חז"ע עמ' רכג).

* אע"פ שמותר לכבס וללבוש בגדים מכובסים כל השבוע שלפני תשעה באב, בתשעה באב אסור ולכן יש להכין סט בגדים שיוכל ללבושם בליל תשעה באב (מוצאי שבת) ע"י שילבש כל בגד זמן כלשהוא [מי שיש עליו זיעה הרבה די בכמה דקות ואם אינו מזיע ילבשם חצי שעה או שעה] (אור לאון ח"ג פ"כז ס"א, ענין חז"ע עמ' רכט-רכל הליכות עולם ח"ב עמ' קמ) ואז יצא מתורת מכובס ויוכל ללבושם בתשעה באב. לבנים, גופיות וגרביים מעיקר הדין מותר ללבוש מכובסים, מ"מ טוב שיכין גם אותם כפי שמכין את שאר בגדיו (חז"ע עמ' רכט, ולקויי מועדים מהדורת תשס"ד בהבהרה למ' תש"ע עמ' תרפח).

יא. בערב שבת שחל ביום ראשון (שבת פרשת דברים) מותר לגזוז ציפורנים (בא"ח דברים יג) וכן לרחוץ כל גופו במים חמים וסבון (תורת המועדים סי' ה ס"ט) ובשבת עצמה מותר לאכול בשר ולשתות יין כרגיל (שו"ע סי' תקנ"ב ס"י).

בכוונת האיחוד להוציא בס"ד בל"נ את לוח הברכות הצבעוני בשפה האנגלית מי שיכול לעזור בתרגום מקצועי לאנגלית וכן מי שיכול לקשרנו לגורמים שירצו לוח זה בחו"ל יפנה 08-8644452

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

לקבוצות. לכל קבוצה יש מסלול שונה, בלימודים, בספורט ובתוכניות הרבות... לחלוקה זו מספר סיבות: היות ומדובר בזמן ארוך מעדיפים האחראים להתאים את הרמה לכל תלמיד ומה גם שהדרוג הזה גורם לילדים להתאמץ יותר כל השנה, להיכנס לדרוג הגבוה נחשב לשכר ולדרוג הנמוך סוג של עונש. כל השנה היה לי פחד עצום מהמבחנים הללו, מפני שידעתי שלא אצליח בהם וידרגו אותי במקום הנמוך, וזה כבר עשה לי הרגשה לא טובה. לא דיברתי על כך עם אחי, ושמתי לב שמדברים על המחנה הוא עובר לדבר בנושא אחר, ואז הבנתי שגם הוא חושש שיפרידו בינינו. יום המבחן הגיע, הגיעו כמה מאות נבחנים, התיישבנו באולם גדול עם שולחנות ארוכים ומשגיחים הסתובבו כל העת, ישראל אחי ישב לידי וכתב וכתב, ואני כתבתי מה שידעתי, ולא ידעתי הרבה. ישראל סיים את המבחן והמתין שאסיים גם אני, בסופו של דבר סיימתי, הוא ביקש ממני שאביא לו כוס מים ואני הלכתי להביא ולאחר מכן ניגשנו שנינו ומסרנו את המבחנים לאחראי. חזרנו הביתה בשתיקה, המתנו מספר ימים במתח, ולא החלפנו מילה בנוגע למבחן ותוצאותיו. שבוע לאחר מכן נקראנו לחדר המזכירות, חיכה לנו אדם לא מוכר, נציג המחנה אליז נרשמו. ישבנו מולו והוא אמר: "התבקשתי לשוחח אתכם לפני שאתם מקבלים את התוצאות, כדי שנראה מה לעשות, אני מבין שאתם תאומים וקרובים מאד זה לזה אבל יש בעיה. אחד מכם קיבל ציונים טובים והשני הרבה פחות, ועל פי החוקים אנחנו צריכים להפריד ביניהם", את אשר יגורנו בא לנו. "אתה שמואל נכון?", "נכון" השבתי בכל נכאים "ובכן, אתה קיבלת את אחד הציונים הגבוהים ביותר מבין כל הילדים במחנה, אין ספק שתהיה בקבוצה הגבוהה". הייתי בהלם, זה לא יכול להיות, בטח נפלה כאן טעות! הרהרתי. "ואתה ישראל? ובכן צר לי לבשר לך, אבל הציונים שלך אינם מספיקים ואתה תאלץ להיות בקבוצה השנייה". חשתי שהעולם מסתחרר סביבי, זה לא יתכן, פשוט לא יתכן!!

הוא מסר לנו את המבחנים, הסתכלתי מיד והבנתי הכול. המבחן שנמסר לי היה המבחן של אחי ישראל אך השם למעלה היה שלי, "אדוני, חלה כאן טעות" אמרתי. "לא חלה כאן טעות, זה לא הבדל שניתן לטעות בו, יש כאן המון שאלות שלמות שלא היו עליהן תשובות, הציון הנמוך עוד ניתן בחסד וברחמים האמן לי". "אבל..." אמרתי, "אני מצטער, אין בידי את הזמן לוויכוחים, אם תרצו לערער על התוצאות בכתב למרות שאני לא מבין מדוע אתה מערער, הרי לאחייך יש בעיה", הוא קם וליווה אותנו אל הדלת. רגע לפני שיצאנו אמרתי לו: "אני יכול לשאול אותך עוד משהו קטן?" בבקשה אמר, "אתה הכרת אותנו לפני שנכנסנו לכאן?". "לא, לא הכרת" אמר מופתע. "אם כן, איך ידעת שאני שמואל? מיד שנכנסנו פנית אלי בשמי, איך ידעת?" אדמומית פשטה על פניו, היה ניכר עליו שיש לו מה לענות, אבל הוא מהסס. "אממ, אפשר לומר שהסקתי מסקנה" השיב, "בגלל שאני גבוה יותר, נכון ובגלל שישראל אחי נמוך ושמן, אמרת לעצמך בטח הגבוה הוא הילד המצליח והשני פחות, נכון?" "האיש הפך ממש אדום, "האמת... זה נכון, אני ממש מתנצל, לא עשיתי את זה במתכוון", "ואם אומר לך שהמבחן שאני מחזיק ביד לא נכתב בידי? הוא נכתב בידי אחי ישראל שהוא המצטיין שבין שנינו, שהוא הספורטאי והמלך בחברה, ואילו המבחן שאחי מחזיק הוא שלי, כמה שאני נראה גבוה ומרשים, אתה תאמין?", הוא היה בהלם, "לא היית צריך לגלות לו" אמר לי אחי.

"אתה כתבת את המבחן מלכתחילה תחת שמי וכששלחת אותי להביא כוס מים, פשוט החלפת את השמות כדי שאקבל ציון גבוה", אמרתי לאחי שהאדים ולא השיב. הפקיד הביט בנו חליפות ושאל: "למה שתעשה דבר כזה? ועוד להיכשל במבחן?" אחי שתק. ואז ראינו דמעות זולגות מעיניו והוא אמר: "אתה לא צריך לענות, השאלה היא התשובה אתה עשית את זה למען אחיך, לא יכולת לסבול שהוא יהיה בקבוצה הנמוכה והעדפת להיכנס במקומו". הוא

התיישב הניח את ראשו על השולחן ובכה, לא ידענו מה לעשות עם עצמנו, שנגרע מעט הרים את ראשו ואמר: "יש לי ילדים... הם לא חיים בשלום זה עם זה, הם מקנאים ורבים ואפילו שונאים זה את זה, אני לא הייתי מאמין שאפגוש אחים שכל כך אוהבים ומסורים אחד לשני", ושוב התייפת, "איך ההורים שלכם זכו לכאלה ילדים, איך?" לא ידענו מה לענות, בשבילנו זה היה הדבר הכי טבעי, לא חשבנו שאפשר אחרת. הוא נרגע ואז קם ואמר: "תקשיבו לי, המבחן הזה לא מעניין אותי, הוא כקליפת השום ליד המבחן האמיתי שעמדתם בו- מבחן החיים, שניכם תהיו בקבוצה הגבוהה, לא בחסד אלא בזכות כי המידות הגבוהות שגיליתי אצלכם, הקבוצה הגבוהה לא מספיק גבוהה בשבילך, אבל יש לי תנאי אחד", הודקנו לשמוע מהו!!

"אני מביא את שני ילדי לקבוצה שלכם, אני רוצה שהם יראו אתכם ויתחברו אליכם ויבינו כמה טוב ונעים שבת אחים גם יחד, שילמדו מכם ומהאופי שלכם ויאהבו זה את זה כי זו המתנה הגדולה ביותר שיכול כל הורה לאחל לעצמו!". היינו יחד באותה קבוצה ונהנינו עד השמים אך נאלצנו להיות בחדר אחד עם זוג אויבים שבמקרה הם גם אחים, אך בתוך חודש המצב השתנה לטובה והם כבר לא היו אויבים, כך לפחות שילמנו את חובנו לאביהם. הם למדו שאפשר ורצוי גם אחרת, שאפשר להיות נאמנים ומסורים זה לזה אכפתיים, ואוהבים בבחינת "איש את רעהו יעזורו ולאחי יאמר חזק". (ילדים מספרים על עצמם -חיים ולדר)

הלכות תיקון לחורבן ביהמ"ק

פנית ההלכה

הקדמה: כידוע בית המקדש הראשון חרב בגלל שלוש עבירות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו בית המקדש השני חרב בגלל שנאת חינוס (גמ' יומא טז:) וכל זמן שלא יתוקן החטא בית המקדש לא יבנה, אז בואו נתחזק בעניין זה ונרבה באהבת חינוס.

שנאת חינוס

א. אסור לשנוא אדם מישאל (ספ"מ למכ"ס ל"ח טז) ומצוה לחנך את הילדים להימנע מכך (משנ"ב סי' שנה, משפטי השלם פ"א ס"ב). ואפילו שהשנאה היא רק בלב ולא באה לידי ביטוי במעשה אסור (ספ.) ואף אם חברו שונא אסור לו להשיב לו בשנאה (משפטי השלם ס"א).

ב. אפילו אם עשה לו חברו רעה, הזיקו או ציערו אסור לשנוא אותו, אבל מותר לו להוכיחו על כך [ואם יש צורך גם לתובעו בבית דין] (הרמב"ם דעות פ"ו ה"ו, משפטי שלם ס"א-ט). [ולפעמים עדיף לעשות זאת ע"י שליח או מכתב לפי הענין] ולפעמים עדיף לוותר על התוכחה ולמחול בלב (ספ.).

ג. המוכיח את חברו צריך להוכיחו בינו לבין עצמו וידבר עמו בנחת ובלשון רכה (הרמב"ם דעות פ"ו ה"ז). ולא ידבר עימו קשות עד שיכלימו וכל שכן שלא יעשה כן ברבים (ספ. ה"ח). ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו (ספ. ה"ז). ויאמר לו מדוע עשית לי כך וכך (הרמב"ם ספ.). ועל ידי זה אולי יתברר שהצדק עימו ויתנצל על מעשיו או ישוב ויתוודה וימחל לו ומתוך כך תצא השנאה מהלב ויהיה שלום על ישראל (משפטי השלם ס"ב).

ד. אם מסייג מחברו בגלל הבדלי השקפה, הנהגות, חוסר הבנה ביניהם או בגלל מידותיו הרעות רשאי להתרחק ממנו אבל לא לשנואו [ואין היתר לשנאה בין חוגים, עדות או מעמדות] (ספ. ס"ב).

ה. אין היתר לשנוא שום יהודי גם לא רשע שעובר עבירות, וגם לא את אלו שאינם שומרי תורה ומצוות שעוברים עבירות, וצריך להתרחק מהם כאמור (עין משפטי השלם פ"ב ס"ד). [אבל מי שהיכולת בידו לקרוב בלי להתקלקל מצוה גדולה לעשות כן!]

ו. לסכסוכים ומחלוקות מביאים לידי שנאה בין הבריות ובפרט מצוי שעיקר הסכסוכים והמריבות היום הם בענייני כספים (אור לאור הכתה הדסה עמ' קסז). וכן שמדברים לשון הרע ורכילות על הזולת גם זה מביא לסכסוכים, מחלוקות ולשנאה (נאור לשון פ"ג ס"ג) ולכן אדם שיש לו דין ודברים עם חברו בנושא ממונות לא יעשה דין לעצמו אלא ילכו לדין שיישב את הסכסוך ביניהם (ילקו"י מועדים).

הלכות חודש אב (מר"ח ועד תשעה באב)

א. משנכנס אב ממעטים בשמחה (ק"ע אור"ח סי' תקנ"א ס"ט) וכן בבנין של שמחה היינו בניה לרווחה ולנוי בעלמא שאינו לצורך מגורים אסור לבנות בימים אלו (משנ"ב ס"ק יב) אסור לסייד ולצבוע את הדירה בימים אלו (ק"ע ס"ב), אבל במקום הפסד ממון מותר לצבוע ולסייד. (תורת